

کمال اطهاری در گفت و گو با «نسل فردا» مطرح کرد:

نظام بانکی و مالی، زمین گیر رانت است!

کشور در طول سال‌های گذشته درگیر پرونده هسته‌ای بوده است. براساس تحریم‌های بین‌المللی که علیه برنامه هسته‌ای ایران صورت گرفت، میزان فروش نفت به شکل قابل توجهی سقوط کرد. پیامد کاهش میزان فروش نفت، پایین آمدن نرخ رشد اقتصادی بود. البته باید توجه داشت که در این زمینه با برخی سوءمدیریت‌ها نیز مواجه بودیم؛ بنابراین آقای روحانی وارث نابه‌سامانی‌های اقتصادی از دولت گذشته بود. کمال اطهاری، اقتصاددان برای تحلیل و بررسی فرصت‌ها و چالش‌های اقتصادی پیش رو با «نسل فردا» گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید:

❧ وضعیت اقتصادی دولت حسن روحانی تاچه حد تحت تأثیر دولت‌های گذشته قرار داشته است؟ آیا برخی عدم‌موفقیت‌ها به عملکرد دولت یازدهم ارتباط پیدا می‌کند؟

وضعیت اقتصادی ایران ناشی از عدم وجود دستگاه نظری در باره اقتصاد توسعه است. این دستگاه نظری در هیئت دولت و حتی هیئت حاکمه وجودندارد. عدم وجود این دستگاه نظری، ضعف اساسی است که اکنون در اقتصاد ایران حاکم است. دولت از حیث‌وجوه سیاسی موفق عمل کرده‌حتی عملکرد دولت در این زمینه شباهت زیادی به عملکرد آقای هاشمی دارد. ایشان در حوزه سیاسی از جمله در پایان دادن به جنگ تحمیلی موفق عمل کرده‌اما از حیث اقتصادی کاملاً ناموفق بوده‌ضعف دستگاه نظری از آن زمان تاکنون تداوم داشت. باز یگران اصلی اقتصاد به تدریج و در طول زمان به سمت رانت‌جویی رانده شدند و این افراد فشارهای فراوانی به دولت‌ها برای ادامه این روند وارد می‌سازند و هر کدام از اینها به نوعی در پی استقلال اقتصادی هستند که این استقلال اقتصادی آنان، استقلال از جامعه است؛ در واقع آنان می‌کوشند از رانت‌نفت‌منفعت بیشتری به‌دست آورند. همان‌طور که مشاهده می‌شود بعد از مطرح شدن این وجوه مستغلات رانتی در اقتصاد شهری به خصوص کلان شهرها باعث شد نظام بانکی و مالی ما زمین گیر رانت شود و جلوه بارز این رانت جویی این است که نظام بانکی در باره کاهش سود تسهیلاتی مقاومت می‌کند؛ زیرا اکثر منافع در حوزه مستغلات زمین گیر شد و چاره‌ای ندارد که برای یک گردش حداقلی، سود بالایی را به صاحبان پس اندازها پیشنهاد کند. این امر موجب توقف رشد بخش مولد اقتصاد شد. بنابراین با این شیوه کنونی اقتصاد ایران نمی‌تواند از بحرانی که گر بیانگیر آن است، خارج شود. فشار تحریم‌ها نیز وجود دارد، اما بدتر از فشار تحریم‌ها این است که اقتصاد ایران نمی‌داند باید به کجا برود و چگونه اقتصاددانش را جایگزین اقتصادرانتی کند؛ به نظر نمی‌رسد مسیر عبور از این مسائل روشن باشد به همین ترتیب دولت باید کد منابعی که دارد، نقش یک آتش‌نشان را بازی میکند، یعنی هر کجا بحرانی رخ دهد، منابع خود را در آن حوزه مصرف می‌کند بدون اینکه آن اولویت‌بندی شایسته برای بخش‌های پیشرو اقتصادی تعریف و تبیین شده باشد. بدین ترتیب این منابع محدود

بازی تازه آمریکا در بازار نفت

موانعهدی رجبی نویسنده سایت اقتصادی ایرانی

بازار نفت، بازار بسیار مهمی است و رقابت در این بازار هر روز تنگ‌تر می‌شود؛ ولی با روی کار آمدن رقیب قدرتمندی مانند آمریکا می‌توان انتظار تنش‌های بیشتری در این بازار داشت. رقیبی که علاوه بر داشتن قدرت سیاسی و اقتصادی می‌تواند در بازار نفت امروز دنیا هم نقش فعالی ایفا کند

در سال‌های قبل، بارها در باره جنگ‌های نفتی در دنیا صحبت شده است، جنگ‌هایی که در منطقه خاورمیانه آغاز شد و جان شمار زیادی از مردم را گرفت و هدف اصلی

صدوفهتادوسومین نشست عادی اوپک وسومین نشست مشترک تولیدکنندگان نفت عضو و غیر عضو اوپک، با انتشار بیانیه‌ای به کار خود پایان دادند. سازمان کشورهای صادرکننده نفت و کشورهای آذربایجان، بحرین، برونئی، دارالسلام، قزاقستان، مالزی، مکزیک، عمان، روسیه، سودان و سودان جنوبی با یادآوری حق مردم و کشورها در حاکمیت همیشگی بر ثروت‌ها و منابع طبیعی، با در نظر گرفتن شرایط کنونی بازار و فرصت‌های کوتاه مدت و میان مدت، با تأیید لزوم همکاری مشترک میان کشورهای صادرکننده نفت برای دستیابی به ثبات پایدار در بازار نفت

و آن‌ها را از میدان خارج سازد.

طبق لاین گزارش در هفته آخر ماه نوامبر سال جاری آمریکا روزانه ۸۷۷ هزار بشکه نفت به کشورهای آسیایی صادر کرد که به بالغ بر ۴۰۰ هزار بشکه در روز بیش از میزان صادرات در سه هفته اول ماه نوامبر بود. این بالاترین میزان صادرات طی دو ماه اخیر بوده و به توجیه به تصمیم اوپک مبنی بر تداوم سیاست کاهش تولید و افزایش سرمایه‌گذاری آمریکا در تولید نفت شیل انتظار می‌رود این روند ادامه داشته باشد.

❧ خریداران آسیایی نفت آمریکا

اصلی‌ترین خریدار نفت آمریکا در قاره آسیا کشور کره جنوبی است که تاکنون بخش اعظم نفت مورد نیازش را از عربستان سعودی تأمین می‌کرده است. این کشور در هفته آخر ماه نوامبر روزانه ۲۵۷ هزار بشکه

به نظر می‌رسد برخی از جناح‌های مختلف ما اصلاً تمایل ندارند وارد جهان مدرن شوند؛ چرا که انحصارات رانتی خود را بیشتر از منافع ملی دوست دارند. اصلاح‌طلبانی که می‌خواهند وارد جهان مدرن شوند نیز نمی‌دانند چگونه بدان ورود کنند. با این وجود هر دو یک خصیصه بارز و بازدارنده دارند؛ خوددانا محوری!

۶۰۰ میلیارد دلار در دولت قبلی بر باد رفت و تعداد زیادی از پروژه‌ها نیمه تمام رها شد که اکنون دولت نمی‌داند با آن‌ها چه کند؛ چون در آن دوره این پول هتگفت خرج می‌شد، به‌نظر برخی مردم می‌رسید وضعیت معیشتیشان خوبتر شده، در حالی که اقتصاددانان می‌نامتسند که آن وضعیت یعنی انفجار و سقوط! دولت کنونی توانست از سقوط پیوسته اقتصاد جلوگیری کند اما نمی‌داند باید به کجا رود. بنابراین از این حیث است که به گمان بنده، شکاف طبقاتی بدتر و بیشتر شد. در دوره آقای احمدی نژاد وقتی تورم به ۴۰ درصد رسید، در واقع شکاف طبقاتی تشدید شد. پاره‌لایه‌ای که دولت به مردم پرداخت، بعد از مدتی بی‌ارزش شد و اکنون این بی‌ارزشی، خود را با شدت بیشتری نشان می‌دهد و عوارض دیگر آن رانیز در اقتصاد شاهد هستیم که انحصار طلبان میکوشند آن را تقصیر دولت کنونی نشان دهند، در حالی که آن دولت انحصار طلب مثل آن ۶۰۰ میلیارد دلاری که به هدر داد، به همان نسبت هم قدرت

نفت از آمریکا وارد کرد و خیر از توافق‌هایی در زمینه افزایش واردات نفت از آمریکا مخیره شده است. چین دومین وارد کننده نفت از آمریکا است و در هفته پایانی ماه نوامبر روزانه ۲۲۲ هزار بشکه نفت از آمریکا وارد کرد. چین یکی از مشتریان مهم نفت ایران است. هند که سومین خریدار بزرگ نفت آمریکا در قاره آسیاست، توانست ۱۵۱ هزار بشکه نفت در هر روز از آمریکا بخرد.

اندوژی و ژاپن دو کشور دیگری هستند که از کشور آمریکا نفت وارد می‌کنند.

❧ رشد صادرات آمریکا در ماه نوامبر

نکته جالب این جاست که آمریکا در سه هفته اول ماه نوامبر سال جاری به طور متوسط روزانه ۴۷۰ هزار و ۳۳۰ بشکه نفت وارد می‌کرد؛ ولی در نتیجه افزایش

تحلیل منطقه

تحلیل الجزیره از فشارهای مالی ریاض علیه دوحه

دلیل شکست جنگ اقتصادی علیه قطر

شاخص بازار نوظهور ام.اس.سی.آی تغییر خواهد داد. بانک مرکزی قطر با اعلام اینکه ارز مورد نیاز برای تمام سرمایه‌گذاران را فراهم خواهد کرد، در همکاری کردن با بانک‌ها برای اطمینان یافتن از انجام معاملات به صورت معمول، به این حرکت پاسخ داد.

❧ تخریب متقابل

قیمت نفت. خاطر تلاش برای تخریب رyal قطر را سلاحی برای تخریب متقابل خواند و گفت: این امر می‌تواند در سراسر منطقه‌ای که از طریق دلار، با آمریکا رابطه تنگاتنگی دارد، مشکلاتی ایجاد کند؛از بحرین، خاطر اظهار داشت، هر گونه افزایش فشار بر از بحرین، منعه را به سوی دراز کردن دست به سوی عربستان سعودی (که به دلیل کاهش سه ساله قیمت نفت در معرض کسری بوجه دولتی قرار گرفته است)، سوق می‌دهد.

اجبار برای خود کفایی. وی افزود، تحریم‌ها قطر را مجبور ساخته است در زمینه‌های کشاورزی، فرآوری مواد غذایی و تولید تور، خود کفا شود و بدین وسیله، تحقق هدف بلند مدت تنوع بخشیدن به اقتصاد را تسریع کرده است. اکنون قطر باید به دلیل وجود ضرورت، این روند را تسریع سازد.

به همراه اسرائیل ادعان داشتند ایران محور شرارت است. خوشبختانه جامعه ما دوباره بلوغ را در دستور کار قرار داد و دولت هم می‌خواهد همان مسیر را بپیماید. توسعه با تکرر سازمانها به دست می‌آید نه با انحصار! دولت کنونی تکرر را در دستور کار خود قرار داده است اما جناح‌های انحصار طلب مانع تکرر در سیاست و اقتصاد می‌شوند. انحصار طلبان سیاسی و اقتصادی عاملان فساد هستند.

❧ دولت آقای روحانی مدعی جذب سرمایه گذاری خارجی بود. به نظر شما آیا دولت در زمینه جذب سرمایه گذاری ها موفق عمل کرده است؟ مسلماً نمی‌تواند موفق عمل کند؛ چرا که اسیر سیاست‌های شتاب‌زده و پر خاش چوپله دولت قبلی بوده است. این سیاست‌ها اجازه نمی‌دهد سیستم اقتصادی پیشرفت کند. به هر صورت هیچ دولتی مطرح نمی‌کند که هیچ کاری نکرده است و نباید هم چنین گوید؛ اما اصحاب رسانه، صاحب نظران و تحلیلگران نباید فقط به حرف‌های روزمره دولت‌ها توجه کنند؛ زیرا نمی‌توانند برای توسعه کشور سیاست و تحلیلی ارائه دهند. همین بیماری که امروز مطبوعات ما گرفتار آن شده یا تحسین می‌کنند یا تکذیب؛ جناح‌ها و دانشگاه‌ها تاکنون یک حرف توسعه‌ای قابل حساب مطرح نکرده‌اند و مدام برای یکدیگر شاخ و شانه می‌کنند. این به چه معناست؟ سازمان‌های انحصاری که رانت‌نفت، ساختمان و اقتصاد ایران در اختیار آن‌ها بوده است، چرا هر روز تنها درباره موضوعاتی چون نیش حقوقی و پیرام بحث می‌کنند؟ در طول سال‌هایی که اقتصاد در اختیار آنان بود، یک موسسه پژوهشی-اقتصادی مستقل در خصوص اقتصاد توسعه تأسیس نکردند؟ مگر نباید با استفاده از اقتصاد توسعه، کشور ما اداره شود؟ تاکنون متوجه نشده‌اند که از طریق مؤسسات پژوهشی باید الگوی اقتصاد توسعه درون‌زا عرضه میکردند؟ اگر متوجه نشده‌اند نباید حاکمیت کنند!

❧ راهکار عبور دولت آقای روحانی از چالش های پیش روی اقتصادی چیست؟ دولت آقای روحانی، عصای موسی ندارد که معجزه کند؛ باید شرط اول، جناح‌های انحصار طلب اجازه دهند مسیر اصلاحات بدون مین گذاری سر راه دولت بپیومده شود. دوم اینکه دولت می‌تواند از خرد جمعی داخلی و دانش توسعه جهانی به شکل عینی بهره گیر، تا بدین ترتیب بتواند نهادهای لازم را برای توسعه انجام دهد. در دوره اول دولت آقای روحانی نیز مطرح کردم که اول دولت باید نهادهای لازم را در دستور کار قرار بدهد. مثلاً می‌خواهیم اقتصاددانش داشته باشیم اقتصاددانش نیاز به نهادهای‌هایی دارد که کسانی چون من بارها گفته‌اند. اقدام ضروری دیگر این است که به‌طور پیوسته، همایش‌های بزرگ و کوچک با حضور اقتصاددانان توسعه برگزار کنیم. البته باید تمام اعضای هیئت حاکمه در این همایش‌ها شرکت کنند و بعد از آن اجازه بایند که برای جلب سرمایه، خار جیان را دعوت کنند یا به خارج بروند؛ باید گفتن توسعه‌ای در ایران در دستور کار قرار گیرد که این جنبال سازی سیاسی در تحت الشعاع قرار دهد. آنچه مسلم است دولت و کارشناسان کشور ما از هوش لازم بر خوردار هستند؛ بدین ترتیب این گفتن می‌تواند منجر به پیدا کردن مسیر توسعه شود.

توان تولید نفت و افزایش رایزنی‌های اقتصادی آمریکا با کشورهای آسیایی صادرات این کشور به آسیا تقریباً دو برابر شد. بر برخی رشد صادرات نفت آمریکا به آسیا را به سفر آسیایی دونالد ترامپ نسبت می‌دهند و بر این باورند که این بازگاز کار کشته آمریکایی توانسته است بازارهای تازه بانک مرکزی که از سال ۲۰۰۶ بر سر کار بوده ورود و تقویت قدرت در این بازارها می‌تواند فرصت‌های شغلی زیادی در آمریکا ایجاد و در آمد زیادی نصیب اقتصادان این کشور نماید.

❧ نگرانی تولید کنندگان اوپکی

اما کشورهایی که جنوبی، چین، ژاپن و هند بزرگ‌ترین خریداران نفت از کشورهای عضو اوپک بودند و افزایش حجم صادرات نفت آمریکا به این کشورها به معنای کاهش سهم اوپکی هاست.

سیاسی نیز تقریباً ثبات بماند و خطر جدی متوجه ارزش رyal آن نخواهد شد؛ ارزش هر دلار از سال ۲۰۰۱ تاکنون ۳۱٫۶ ریال ثابت مانده است. شیخ عبدالله بن سعود آل فحائی، تازه بانک مرکزی که از سال ۲۰۰۶ بر سر کار بوده است، ماه گذشته گفت: دولت و بانک مرکزی می‌توانند از سیستم بانکی با ذخایر دولتی و صندوق دارایی مستقل قطر حمایت کنند.

❧ اوراق قرضه قطر

دستکاری در امور بانکی. خاطر برخی بانک‌ها را به خاطر اعلام قیمت کم رyal در بازارهای فراساحلی مقصر شناخت. وی بدون نام بردن از مؤسسات دخیل، گفت: این بانک‌ها متعلق به کشورهای هستند که قطر را تحریم کرده‌اند و قصد دارند با تبادل ارز با قیمت پایین‌تر نسبت به بانک‌های دیگر، بازار را دستکاری کنند. وی شواهدی برای این ادعای خود ارائه نکرد. رyal هفته گذشته در بازار رایج با نرخ رسمی هر دلار ۳۶۴٫۲ ریال دست به دست شد. اما در بازار فراساحلی تا ۳۸۹۵۰ ریال نیز مبادله شد. تأثیر در بازار سهام، شرکت ام.اس. سی. آی، هفته گذشته اعلام کرد، ممکن است از نرخ ارز خارجی فراساحلی برای ارزش گذاری بازار سهام قطر استفاده کنند. این اقدام به‌طور بالقوه وزن سهام قطر را در

خالد الخاطر، مدیر تحقیق و سیاست پولی در بانک مرکزی قطر روز دوشنبه به رویترز گفت: برخی کشورهای عربی سعی در نابودی رyal قطر دارند؛ خاطر توضیح داد چطور این استراتژی شکست خورده و چگونه ممکن است باز خوردی منفی بر ارزش‌ها را مرتبط با دلار دیگر کشورهای منطقه داشته باشد؛ خاطر طراح سیاست پولی قطر در بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ بود و در حال حاضر در بریتانیا در مرخصی به سر می‌برد.

❧ اوراق قرضه قطر

خرید و فروش عمدی زیر قیمت. خاطر گفت بخشی از استراتژی برای تضعیف رyal و در مضیقه نشان دادن اقتصاد قطر، مبادله اوراق قرضه دولتی قطر با قیمت‌های عمداً پایین بوده است.

❧ ذخایر گاز

فروش به رyal. خاطر گفت قطر بزرگ‌ترین صادرکننده گاز طبیعی مایع در جهان، توانست به جای دلار، پرداخت‌ها برای صادرات گاز طبیعی مایع را به رyal از دست بدهد. این کار تقاضای جهانی برای پول رایج این کشور را بالا برد.

اکثر تحلیلگران مستقل معتقدند اقتصاد قطر، با ذخایر بزرگ گاز و مالی، می‌تواند حتی در بدترین شرایط